

Kreativ bogføling

- fra visionært fællesskab til fælles vision

Af Susanne Gilling og Bettina Graabech

Et sandt ocean af skabertrang har udmøntet sig i et skumsprøjt af litteraturformidlingsprojekter og andre projekter i bibliotekssektoren. Bibliotekarerne formidler nu ikke kun - men *skaber* både nyttige, funktionelle og spændende produkter til brug for sig selv og omverdenen. Internettet har vist sig at være det perfekte medie for nye formidlingsmåder - også i biblioteksverdenen. Eksempler på bibliotekarisk frembragte webprodukter produceret i et litteraturformidlingsøjemed er: "BogWeb", "ForfatterNet", "Epoke", "RomanNet", "Andreas' Kommode" og mange andre.

BogWeb (www.bogweb.dk) er et litterært netmagasin, som udarbejdes af bibliotekarer på Hovedbiblioteket i Århus. Projektet, som er lokalt og internt finansieret, kom på nettet allerede i 1998 og involverer i dag 11 medarbejdere. Det summer af aktivitet på kontoret, når BogWeb har deadline. Og bibliotekarerne, som tager både weekend'er og aftener i brug for at læse, skrive og webdesigner, har i mere end to år udvist vedvarende engagement i projektet. Hovedindholdet på sitet er bog anmeldelser, artikler om litteratur, nyheder fra kulturens verden, mulighed for debat om litteratur, litterære links m.m.. Artiklerne skrives ofte af eksterne skribenter inden for et bredt kulturfelt. Katrine Ring, Kirsten Thorup, Lars Bukdahl, Isabella Mische-Renard, Jens Blendstrup med flere har bidraget med spændende indlæg. Det giver

sitet en anderledes indfaldsvinkel og betyder, at BogWeb overrasker, fordi det hyppigt opdateres. Det sætter forbindelse mellem biblioteket og den litterære verden. Intentionen med BogWeb er bl.a. at: "- fremme læselysten, give rum for debat om bøger, give tips om hvad der foregår på den litterære front samt inspirere til et besøg på biblioteket".

Arbejdet med BogWeb har skabt et nyt arbejdsfelt for bibliotekarerne i det skønlitterære område på Hovedbiblioteket i Århus og har ifølge dem selv, fået dem til at tænke på litteratur på en ny måde. "Jeg læser bøger på en anden måde, for jeg skulle jo gerne ende med at skrive en anmeldelse, så andre får glæde af den" siger Lisbeth Larsen, projektmedarbejder i BogWeb med 26 års erfaring som bibliotekar. Hun fortsætter: "Jeg tænker meget "aktuelt". Hvad sker der omkring os på den litterære/kulturelle front og kan det have interesse for andre?"

En anden BogWeb-medarbejder, Marit Haugaard, som ofte skriver om klassikere, siger: "Jeg synes, arbejdet med BogWeb er spændende, fordi jeg her har mulighed for at formidle på en anden og personlig måde og for af og til at kunne fordybe mig i et emne."

Selvom der aldrig er brugt penge på en egentlig markedsføring af BogWeb, har sitet 170 besøg

(2109 hits) pr dag og 1600 abonnenter på det nyhedsbrev, som udsendes to gange om måneden via email.

På Horsens Bibliotek har den litterære netformidling fået en lokal drejning. Her er skabt det inspirerende møbel: "Andreas' Kommode", nuttet tegnet af Mats Letén (lokal børnebogsforfatter) og opkaldt efter den fremtrædende biblioteksagitor Andreas Schack Steenberg, som er opvokset i byen. På websitet, som man finder på www.bibliotek.horsens.dk, ses bl.a. tegninger af de bibliotekarere, som anbefaler bøger. Således har man helt bevidst forsøgt at bevare "den personlige" formidling og give brugere af "Andreas' Kommode" mulighed for at "kende sin bibliotekar". Gammelt bibliotekarisk håndværk såsom genrelister og boglister om "noget der ligner..." fx. Rosamunde Pilcher og John Irving præsenteres i en smart og appellerende netudgave.

"RomanNet" (www.romannet.dk) er en internetservice fra Gentofte Bibliotekerne, der formidler viden om og inspiration til læsning af romaner, lyrik og biografier. "RomanNet"s artikler om aktuelle emner inden for den litterære verden skrives af gæsteskrivere bl.a. Jane Aamund og Michael Larsen. Sitet indeholder også et e-tekstarkiv, hvor man kan finde et katalog over elektroniske tekster tilgængelige på Internettet - lige til at læse eller downloade. "RomanNet" udmærker sig ved at være hurtig med små litterære nyheder, hvilket gør, at sitet virker dynamisk og interessant at komme ind på hver gang. Susanne Vejen Vig Fich fra Gentofte Bibliotek siger om projektarbejdet: "Det, som er interessant ved at arbejde med nye netjenester som "RomanNet", er mange ting: - bl.a. at prøve at overføre den traditionelle formidling til et medie, som vi har måttet kæmpe en del med. Her tænker jeg på det rent tekniske (som at lære billedbehandling, html, Frontpage osv.), men også på den udfordring, der ligger i at kombinere allerede kendt stof (formidlingen) med nettets mange muligheder og begrænsninger. Vi har startet "RomanNet" op fra bunden og har dermed fået lov til selv at bestemme den redaktionelle linie, design og alle indholdselementer. Det er meget spændende." Det er pionerånd, der driver projektet, fortæller Susanne Vejen Vig Fich, som erkender, at ambitionsniveauet stiger hele tiden.

"Det giver naturligvis stor arbejdsglæde og stort ansvar at arbejde så selvstændigt med et område. Alle succeser og fiaskoer er helt tæt på", afslutter hun. "RomanNet" har 65 brugere pr. dag, og hver bruger bliver i gennemsnit lidt mere end 6 minutter på siderne.

Samme pionerånd er karakteristisk for "Epoke" (www.e-poke.dk/) der produceres af Silkeborg bibliotek. "Epoke" handler om danske romaner før 1900 og indeholder en introduktion til danske romaner og deres forfattere. Det er endnu et eksempel på produktion af litteraturformidling, og det så dagens lys i december 1997. Litteraturhistorien er skrevet af litteraten Iben Holk i tæt samarbejde med Per Hofman Hansen, der er webmaster på projektet. Om "Epoke" siger Per Hofman Hansen: "Det er skægt! Og det er en ny måde at udfolde sig kreativt på, hvad angår æstetik, layout m.m.. Halvdelen af motivationen kommer naturligvis også fra, at der er mange brugere, og at de er vilde med produktet. Mediet er en gave fra himlen! Motivationen stiger, når der falder roser til projektet, så mærker man virkelig nytten af det." Af roser får "Epoke" denne bemærkning med af Susanne Munch, redaktør af "Danskfagets hjemmeside", som er en informationsside for dansklærere i folkeskolen og redaktør af Fagenes Infoguide/dansk, m.m.:

"Når "Epoke" er blevet den store succes hos brugerne, handler det ikke kun om et udækket behov, men i høj grad også om det meget høje faglige kvalitetsniveau, som I har formået at arbejde på. "Epoke" er et fund for lærere og elever!" "Projektet har vist sin bæredygtighed. Det er nærliggende at udnytte mediets muligheder og kitte de relevante steder sammen", slutter Per Hofman Hansen. At "Epoke" har fået støtte af Litteraturrådet, Biblioteksstyrelsens Udviklingspulje for Folke- og Skolebiblioteker, Edvard Pedersens Biblioteksfond og Silkeborg Kommunes Fritids- og Kulturudvalg er også med til at motivere til at udarbejde sitet. Besøgstallet på "Epoke" er dagligt omkring de 100, men mange vælger at printe artiklerne ud og læse dem på den måde.

Det virtuelle forfatterleksikon "ForfatterNet" har sit oprindelige udspring i en lyst til at eksponere lokale skønlitterære forfattere. Projektet, som nu

involverer mere end 50 biblioteker, har siden udviklet sig til et arbejdsredskab, som kan bruges i litteraturformidling og ved opgaveskrivning. Hvert forfatterportræt indeholder en bibliografi, biografi, et tekststykke, evt. en lydfil med forfatteroplæsning og lidt om forfatterens yndlingslæsning. Antallet af forfatterportrætter er nu knap 400, men det har været et sejt træk at få så mange portrætter på, bl.a. fordi der har været mange forskellige interessenter i projektet. Projektet kan ses som en spydspids for folkebibliotekernes netprojekter, idet det var et af de første af sin slags. Fokus i projektet har været kompetenceudvikling i forhold til de deltagende biblioteker: mange af de deltagende biblioteker har via "ForfatterNet" opkvalificeret personalet i at arbejde med webdesign. Tidsfaktoren spillede også en afgørende rolle, da ForfatterNet også har været oppe imod den fremadstormende teknologiske udvikling.

Projektarbejde i bibliotekerne

I over 20 år har folkebibliotekerne udviklet deres arbejde igennem projektarbejdsmetoden. Udviklingsarbejdet har bl.a. bestået af afprøvning af ideer, undervisningsprojekter, kompetenceprojekter, lokalhistoriske projekter, indvandrerprojekter og arrangementsprojekter. Det er der mange årsager til. En af dem er, at projektarbejde gør hverdagen morsommere og mere udfordrende for medarbejderne, - som Susanne Vejen Vig Fich påpeger. Det er ganske simpelt sjovt at udtænke en ide, at udføre den, at gå sammen med andre for at få ideen til at gro, at se sit "barn" vokse og ikke mindst se nytten af den i det praktiske daglige biblioteksarbejde. En beskrivelse af selve metoden, hvorfor den får grobund i folkebibliotekssektoren, hvordan erfaringsanvendelsen er i forbindelse med projektarbejde og meget andet kan man læse mere om i en hovedopgave fra Danmarks Biblioteksskole "Intern projektfremidling og erfaringsanvendelse", 1997 (Benz Larsen, 1997).

Ser man isoleret på web-orienterede projekter, som i disse år blomstrer på bibliotekerne, kan der skelnes mellem flere former for projekter og produkter.

Der er de projekter, der umiddelbart bidrager til, at hverdagen på biblioteket, det daglige arbejde

med lånerne bliver nemmere og mere effektivt. Et eksempel herpå er Silkeborg biblioteks Mimers Brønd (www.silkeborg-bibliotek.dk/mimer/) der på en gang søger i links, bøger, artikler, biblioteksbasen m.m. på de meste almindelig emner som f.eks. Ku Klux Klan, anoreksi og incest. Ideen er til megen gavn og glæde hos lånerne - og ikke mindst til gavn for andre biblioteker. Naturligvis ligger der et kæmpe stykke arbejde bag ved et sådan projekt, men effekten er også nem at måle. Lånerne sætter sig ved PC'en og kan hjælpe sig selv samtidig med, at bibliotekets bogbestand formidles på bedste vis. Dermed går den virtuelle udvikling hånd i hånd med det fysiske biblioteks tilbud.

Der er også den projekttipe, der ikke nødvendigvis medvirker til en forenkling af udlånsarbejdet eller på anden måde er et decideret "arbejdsredskab", men bredere set blot er inspiration og eksponering af bibliotekets skønlitterære ressourcer. De førnævnte projekter "BogWeb" og "RomanNet" falder ind under denne kategori, mens websites som "Epoke", "Andreas' Kommode" og "ForfatterNet" har elementer af "arbejdsredskab" over sig. Grænserne er i virkeligheden flydende og nogle vil være begge dele.

Karakteristisk for de store projekter er, at de modnes over årene og med tiden perfektioneres og får volumen. Nogle projekttyper kræver tålmodighed og gåpåmod, for det er ikke sikkert, det hele rykker så hurtigt, som man lige havde troet. For den slags projekter gælder det, at det umiddelbart kan være svært at se et synligt resultat af projektet. Med tiden viser projektet sin styrke, men det kræver mange timers arbejde og en projektleder, der har jernvilje, og som får opbakning af den øvrige organisation. Det førnævnte eksempel "ForfatterNet", havde sin spæde start i 1996, hvor ideen om at udarbejde et forfatteropslagsværk over nulevende danske forfattere i et samarbejde mellem forfatterens lokale bibliotek og forfatteren selv blev født. Den lange produktionstid skyldtes bl.a. et langt større behov for kompetenceudvikling end forudset. Denne langsomhed går dårligt i spænd med Nettets hurtige udvikling. I projekter med en lang tidshorison er det, hvad der kan ske - at der opstår uventede problemstillinger eller muligheder. Tingene udvikler sig anderledes, end man har forestillet sig, og det

kræver omstillingsparathed og evne til hurtigt at ændre kurs, når noget ikke går, som man tror. Uwe Bödewath, chef på Kulturhuset i Stockholm (www.kultur.stockholm.se/), taler om "timing i kaos", og det er egentlig et meget præcist udtryk for, hvad der foregår i et projekt i et hastigt foranderligt samfund. Verden er kompleks, og den kontekst, biblioteket befinder sig i, er i evig forandring. Det betyder, at tingene ikke kan forudses, og vi er nødt til at foretage nogle valg på en ofte usikker baggrund.

Samtidig med at projektarbejdet har udviklet sig, er også midlerne til projekterne vokset. Således har mange biblioteker afsat dele af budgettet til udviklingsarbejde. I Århus Kommunes Biblioteker afsættes der hvert år en del af budgettet i en særlig udviklingspulje, der kan søges til udvikling og afprøvning af nye ideer. Der findes også et hav af fonde, der kan søges. De forskellige fonde og støtteordninger, der er af særlig interesse for folkebibliotekssektoren, er bl.a. Edward Petersen Biblioteksfond, Bibliotekarforbundets udviklingspulje og Udviklingspuljen for Folke- og skolebiblioteker. Desuden er der ministerielle støtteordninger og EU-fonde til internationalt arbejde. Disse muligheder skaber grundlaget for, at biblioteket får den saltvandsindsprøjtning, der muliggør projektarbejdet, og det betyder, at biblioteket enten kan ansætte en ny medarbejder i et projekt eller frikøbe en allerede ansat bibliotekar. Pengene er naturligvis ikke den bærende motivationsfaktor, men det er den faktor, der muliggør, at projektet løbes i gang.

Projektarbejde som udviklingsredskab i folkebibliotekerne?

Der er ingen tvivl om, at folkebibliotekerne har taget projektarbejdsformen til sig som udviklingsredskab. Kigger man på, hvad der ydes tilskud til fra ovennævnte fonde, ser man, at mangfoldigheden, kreativiteten og iverigdommen er stor i de danske biblioteker, bl.a. projekt "Studiemiljø" fra Otterup Bibliotek (www.studiemiljo.dk/). Dertil skal lægges de projekter, der ikke modtager ekstern støtte, men som biblioteket selv vælger at prioritere og give ressourcer. Projektarbejde gør medarbejderne gladere for deres arbejde er vores påstand! Der er en stor frihed i at arbejde med

projekter, og det kræver selvdisciplin og en ledelse, der er sparringspartner og som kan være med til at holde projektet på rette kurs. Desuden er det hårdt arbejde, og man kan ikke være i store projekter gang på gang. Indimellem er der behov for pusterummet, som man får ved bl.a. at løse de mere almindelige biblioteksopgaver - f.eks. udlånsvagterne. En anden ulempe er muligheden for, at projektet løsriver sig fra moderorganisationen og svæver frit rundt i cyperspace uden forbindelse til det daglige arbejde, til andre kolleger eller til biblioteket overhovedet. Dette er uheldigt - både for projektet, projektmedarbejderne, der oplever splittelse og måske føler sig isoleret, og ikke mindst for andre kolleger, der sandsynligvis kan give gode indspark til projektet. Har man ikke kontakten til sine kolleger, vil man sandsynligvis få svært ved at forankre projektet i dagligdagen og få det optimale ud af det. Videndeling - hvor man orienterer hinanden om, hvad der sker i projekterne, og ejerskabsfølelse - når man får fornemmelse af, at man ved, hvad der sker i projektet, er derfor nøgleord, hvis projektarbejdsformen som redskab skal holde. Det er først i mødet og dialogen med kolleger og brugere, at ideerne og udviklingen virkelig løfter sig. Projekternes fornemste mål er at blive drift eller som minimum afsmitte på driften. På den ene eller anden måde bliver det derfor en målsætning at integrere resultaterne i det almindelige arbejde og på den måde optimere det. Men videndeling og den fælles ejerskabsfølelse er også langt den sværeste del i et projekt. Om det indrømmer Per Hofman Hansen: "Det er svært, for ofte sidder man alene med projekter, men jeg tror, at kollegerne er stolte over, hvad der foregår, især når de ser nytteværdien og kommer ud på andre biblioteker og hører roser om projektet".

Vi tror på og vi ser gennem vores arbejde, at projektarbejdsmetoden virker, og den virker godt. Den er det redskab, der muliggør, at man i fællesskab i en afdeling, på tværs af afdelinger, i en organisation eller endog sammen med andre biblioteker kan løfte og arbejde fælles om noget, man sandsynligvis ikke selv kan realisere. Således er man i stand til - endog på trods af nedskæringer, at udvikle bibliotekskonceptet. Formen som sådan kan således blive den løfttestang, der får organisationen til at flyve. At projekter trækker tænder ud

både ressourcemæssigt og personalemæssigt, er vi klar over, men det er også en kæmpe personlig udviklingsmulighed, hvor man står med mange bolde i luften, der skal jongleres på én og samme tid. Bibliotekets gevinst er engagerede medarbejdere, der arbejder så blodet springer. Når det kører, er det fantastisk, og når det går knapt så godt, giver man det en skalle i håbet om at nå de højere luftlag. Vovemod og evne til at satse bliver da centrale evner.

Fra visionært fællesskab til fælles vision

Så længe projektarbejde giver arbejdsglæde, samtidig med at det øger skabertrangen og idérigdommen, så er alt vel godt? Gør det så noget, at der landet over findes alternative versioner af BogWeb'er, RomanNet'er og Epoker på de forskellige bibliotekers websites?

Ja, for godt inspirerende formidlingsarbejde når kun ud til et lille antal brugere. Møjsommeligt udarbejdede artikler og boganbefalinger bliver undertiden kun læst af få. Webprojektarbejde er nok sjovt, men det er også meget ressourcekrævende at udvikle – især for mindre biblioteker. Bibliotekerne skaber utilsigtet konkurrerende websites og udnytter ikke hinandens produkter og kompetencer godt nok. Og produkterne, som har mange fællestræk, drukner i mængden. Spildt arbejde, kan man hårdt sige. Det er tydeligt, at der helt naturligt hersker et visionært fællesskab på bibliotekerne: vi vil formidle, inspirere og gøre det nemmere at finde informationer - og vi vil gøre det på nettet, men er det muligt at samle alle disse ressourcer og skabe *én* fælles vision om litterær netformidling? *Et* godt litteratursite, hvor der findes både inspiration og redskaber til informationssøgning, som brugerne og vi selv som bibliotekarer kan have glæde af - og ikke mindst bidrage til.

Og ikke mindst - kan projektarbejdets kvaliteter, ejerskabsfølelsen og pionerånden flyttes med over i et fælles projekt?

Den vision er vi fem biblioteker, der foreløbig er gået i gang med at opfylde, idet bibliotekerne i Gentofte, Silkeborg, Horsens, Vejle og Århus har fået penge fra Biblioteksstyrelsen til udarbejdelse af et sådan fælles litteratursite i 2001. Det nye pro-

jekt, som vil erstatte og integrere nogle af de tidligere nævnte projekter, skal anvende den erfaring og den viden, der er oparbejdet på de fem biblioteker gennem de sidste par år.

Links nævnt i artiklen:

www.bogweb.dk/
www.forfatternet.dk/
www.bibliotek.horsens.dk/
www.romannet.dk/
www.e-poke.dk/
www.silkeborg-bibliotek.dk/mimer/
www.kultur.stockholm.se/
www.studiemiljo.dk/